

Jurisprudentie

Jurisprudentieoverzicht

Mr. E.M.A. van Amersfoort*

Juni 2014

Uitleg testament ten aanzien van loon executeur

• *Hof Amsterdam 11 maart 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:800*

In geschil is onder meer of de executeur recht heeft op loon. Erflater heeft in zijn testament van 1989 opgenomen dat 'tot uitvoerder van zijn uiterste wilsbeschikking wordt benoemd diegene die daartoe bij codicil zal zijn aangewezen zonder daarvoor het wettelijk loon te ontvangen'. Bij codicil heeft erflater notaris X aangewezen tot executeur. Het hof oordeelt dat het testament zo moet worden uitgelegd dat de executeur geen recht heeft op het *wettelijk* loon. Destijds gold een moeilijke werkbare regeling voor het vaststellen van het loon van de executeur. Kennelijk hebben de advocaat van erflater en X bij het opstellen van het testament bedoeld dat deze regeling buiten toepassing blijft. Het testament bevat geen aanwijzing dat de executeur helemaal geen recht heeft op loon en er zijn geen bijkomende omstandigheden gesteld die tot een andere uitleg leiden.

Juni 2015

Uitleg begrip 'wettelijk erfdeel'

• *Rb. Amsterdam 24 juni 2015, ECLI:NL:RBAMS:2015:3904*

Erflater heeft in zijn – onder het oude erfrecht opge maakte – testament de volgende bepaling opgenomen: 'Ik benoem tot enig en algehele erfgenaam van mijn nalatenschap mijn aanstaande echtgenote, (...) behoudens het wettelijk erfdeel dat aan mijn afstammelingen toekomt.' Verder bevat het testament een ouderlijke boedelverdeling (OBV) ten gunste van de echtgenote. In geschil is de omvang van de vordering van kind X.

Komt deze vordering overeen met het versterferfdeel of met de legitieme portie?

Volgens de rechtbank is het testament niet eenduidig ten aanzien van het begrip 'wettelijk erfdeel' en is uitleg ex artikel 4:46 van het Burgerlijk Wetboek (BW) nodig. Onder het oude erfrecht werd onder 'het wettelijk erfdeel' verstaan 'de legitieme portie'. In het testament van erflater wordt de echtgenote benoemd tot enig erfgenaam en wordt aan de afstammelingen 'het wettelijk erfdeel' toegekend. Bovendien spreekt het testament over 'legitimarissen'. Dit kan erop duiden dat aan X een vordering is toegekend ter hoogte van zijn legitieme portie. Echter, elders in het testament worden de afstammelingen ook 'mededeelgenoten' genoemd. Dit zou kunnen duiden op een vordering van X ter hoogte van zijn versterferfdeel. Het testament is dus niet eenduidig. Bovendien zijn er geen aanwijzingen dat de erflater de bedoeling heeft gehad om de kinderen uit zijn eerste huwelijk (onder wie X) een lager aandeel na te laten dan de kinderen uit zijn tweede huwelijk. De rechtbank concludeert hieruit dat het aandeel van X in de nalatenschap gelijk is aan het versterferfdeel.

Juli 2015

Verzoek vaststellen vereffeningskosten ex artikel 4:209 BW

• *Rb. Midden-Nederland 28 juli 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:5950*

De erfgenamen – tevens vereffenaars op grond van artikel 4:195 BW – verzoeken de kantonrechter op grond van artikel 4:209 BW de vereffeningskosten vast te stellen en de aan dat verzoek verbonden griffierechten ten laste van de Staat te brengen. De kantonrechter wijst dit verzoek af. De vereffeningswerkzaamheden rusten op de erfgenamen zelf op grond van artikel 4:195 jo. artikel 4:211 BW. Als de erfgenamen deze werkzaamheden door een professional laten uitvoeren, omdat zij dit zelf niet kunnen, leidt dit er niet toe dat de vereffeningskosten

* Rubriek verzorgd door Netwerk Notarissen onder verantwoordelijkheid van de hoofdredactie.

ten ten laste van de nalatenschap kunnen worden gebracht. Er is geen wettelijke grondslag voor het vaststellen van het loon van de erfgenamen tevens vereffenaars om de vereffeningswerkzaamheden uit te voeren. De wet biedt alleen de mogelijkheid om het loon van de door de rechtbank benoemde vereffenaar vast te stellen. Ten aanzien van de griffierechten overweegt de kantonrechter dat deze kosten als vereffeningskosten ten laste van de nalatenschap moeten komen als deze kosten uit de baten van de nalatenschap kunnen worden voldaan. Nu uit de boedelbeschrijving blijkt dat de griffierechten uit de baten van de nalatenschap kunnen worden voldaan, wordt het verzoek afgewezen.

(Zie ook Rb. Midden-Nederland 21 juli 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:5947; Rb. Midden-Nederland 21 juli 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:5948; Rb. Midden-Nederland 28 juli 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:5949.)

Augustus 2015

Ontslag testamentair bewindvoerder ex artikel 4:164 BW

• *Rb. Midden-Nederland 4 augustus 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:5532*

Een verzoek wordt ingediend tot het ontslag van A als testamentair bewindvoerder op grond van artikel 4:164 BW. De kantonrechter overweegt dat A zijn taken onder meer heeft verwaarloosd door niet de opgelegde rekening en verantwoording af te leggen. Onbekend is of A een boedelbeschrijving heeft opgemaakt. Daarnaast heeft A privéopnames gedaan van het onder bewind gestelde vermogen, waardoor het wantrouwen jegens A gegrond is. Dit leidt ertoe dat gewichtige gronden aanwezig zijn voor het ontslag van A. Het verzoek wordt toegewezen.

Verzoek machtiging tot verwerpen nalatenschap afgewezen

• *Rb. Midden-Nederland 4 augustus 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:5534*

Erflater heeft geen testament opgemaakt, zodat op grond van het versterkerrecht dochter A erfgenaam is. A verwerpt de nalatenschap, als gevolg waarvan de minderjarige kleindochter X erfgenaam wordt. A verzoekt de kantonrechter op grond van artikel 4:193 BW een machtiging te verlenen om namens haar minderjarige dochter X de nalatenschap van erflater te verwerpen. A heeft al 27 jaar geen contact met erflater en X heeft nog nooit contact met erflater gehad. De omvang van de nalatenschap is onduidelijk en het is onmogelijk meer informatie te vergaren. A wil de verplichtingen die volgen uit de beneficiaire aanvaarding – waaronder het ontruimen en verkopen van de woning van erflater in Duitsland – vermijden, mede gelet op de emotionele belasting en de afstand.

De kantonrechter wijst het verzoek af. Weliswaar bestaat nog onduidelijkheid over de omvang van de nalatenschap, maar op grond van de nu bekende gegevens heeft de nalatenschap een positieve waarde van € 20.000. Met dit bedrag kan A hulp en deskundigen

inschakelen om te voldoen aan de verplichtingen die ontstaan door de beneficiaire aanvaarding. Volgens de kantonrechter is het verwerpen van de nalatenschap niet in het belang van de minderjarige X, omdat de nalatenschap ruimschoots positief lijkt te zijn en de bezwaren tegen beneficiaire aanvaarding kunnen worden overwogen.

Inbrengverplichting

• *Rb. Midden-Nederland 5 augustus 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:5764*

A en B zijn in gemeenschap van goederen gehuwd en hebben drie kinderen. A en B zijn overleden in 2007 respectievelijk 2011. B heeft haar kinderen tot enige erfgenamen benoemd en heeft bepaald dat zoon X niet meer dan zijn legitieme portie verkrijgt. In 1995 heeft A aan zoon Y een onroerende zaak overgedragen. In geschil is onder meer dat volgens X de koopsom zo laag was dat sprake is van een gift die moet worden ingebracht in de nalatenschap van A en/of B.

De rechtbank stelt voorop dat het voor de afwikkeling van de nalatenschap van B niet van belang is of in de overdracht van de onroerende zaak een gift is besloten. Vaststaat dat de overdracht is gedaan door A. Dat A en B in gemeenschap van goederen zijn gehuwd en dat een (eventuele) gift uiteindelijk ten laste van beiden komt, leidt niet ertoe dat deze gift mede door B is gedaan. Voor de inbrengplicht van giften in het kader van de verdeling van een nalatenschap geldt volgens de parlementaire geschiedenis een formele benadering: de gift wordt geheel toegerekend aan degene die partij was.

De (eventuele) gift is onder oud recht gedaan. Artikel 139 van de Overgangswet (OW) bepaalt dat een erfgenaam die onder oud recht niet is ontheven van zijn inbrengplicht, ook verplicht is tot de inbreng van een gift in een nalatenschap die onder het nieuwe recht is opge gevallen. Y is op grond van artikel 4:233 lid 2 BW niet verplicht tot inbreng voor zover de waarde van de (eventuele) gift groter is dan zijn aandeel in de nalatenschap van A. Omdat de omvang van de nalatenschap van A niet kan worden vastgesteld en daardoor evenmin de omvang van het erfdeel van Y, kan het bedrag van de inbrengplicht ook niet in rechte worden vastgesteld.

Ontslag executeur ex artikel 4:149 lid 2 BW

• *Hof Den Haag 12 augustus 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:2523*

De erfgenamen verzoeken het hof de bestreden beschikking te vernietigen en opnieuw rechtdoende in hoger beroep X als executeur van de nalatenschap te ontslaan. Aan een executeur kan ontslag worden verleend wegens gewichtige redenen (art. 4:149 lid 2 BW). Het hof stelt voorop dat een executeur ook verplichtingen heeft bij de uitoefening van zijn taken, in het bijzonder de plicht om met bekwame spoed een boedelbeschrijving op te maken (art. 4:146 lid 2 BW). Het hof oordeelt dat X deze verplichting ernstig heeft veronachtzaamd, nu er na ruim zeven jaar nog steeds geen definitieve boedelbeschrijving is opgemaakt. Het is niet ondenkbaar dat – gelet op de afgelopen zeven jaar – de afwikkeling van de nalaten-

schap niet voortvarend zal plaatsvinden als X als executeur aanblijft. Bovendien heeft X niet voldaan aan haar uitgebreide informatieplicht jegens de erfgenamen. Het hof oordeelt verder dat de vertrouwensrelatie tussen X en de erfgenamen is weggefallen doordat de erfgenamen een diep, langdurig en niet van enige grond ontbloot wantrouwen hebben jegens X door haar handelen en met name nalaten. De ontbrekende vertrouwensrelatie in samenhang met het verzuimen een boedelbeschrijving op te maken leidt tot een gewichtige reden die het ontslag van X rechtvaardigt.

Executeur kan vordering uit bestuurdersaansprakelijkheid instellen namens erfgenamen

• *Rb. Rotterdam 19 augustus 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:5922*

De executeur wil X als feitelijk bestuurder van een onderneming aansprakelijk stellen op grond van artikel 6:162 BW, omdat X bij het aangaan van een kredietovereenkomst met erflater onjuiste informatie heeft verschaft over de financiële positie van de onderneming, terwijl X wist of behoorde te weten dat de onderneming niet binnen een redelijke termijn haar verplichting tot terugbetaling zou kunnen voldoen en geen verhaal kon bieden.

De executeur heeft een verklaring van executele overgelegd, waaruit blijkt dat hij zijn benoeming tot executeur heeft aanvaard en een verklaring met de instemming van de echtgenote van erflater tot het voeren van deze procedure. De rechtbank oordeelt dat de executeur bevoegd is tot het instellen van deze vordering. Omdat de executeur is benoemd tot beredderaar van de nalatenschap en aan hem het bezit van de goederen van de nalatenschap is toegekend, is de executeur bevoegd tot het beheer (art. 133 van de Overgangswet nieuw Burgerlijk Wetboek, OnBW) van de goederen van de nalatenschap. Op grond van artikel 3:1 jo. artikel 3:6 BW is een vorderingsrecht aan te merken als een goed. Volgens de rechtbank behoort het uitwinnen van een vorderingsrecht tot de normale exploitatie daarvan en is dus aan te merken als een beheershandeling. Nu artikel 4:145 lid 2 BW bepaalt dat de executeur gedurende zijn beheer de erfgenamen in en buiten rechte vertegenwoordigt, is de executeur bevoegd een vordering ex artikel 6:162 BW in eigen naam in te stellen ten behoeve van de erfgenamen.

Voorschotbetalingen op loon vereffenaar

• *Hof Arnhem-Leeuwarden 25 augustus 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:7022*

Het hof oordeelt dat – ondanks het uitgangspunt van de wet dat het loon van de vereffenaar pas wordt betaald na het verbindend worden van de uitdelingslijst – de kantonrechter de mogelijkheid heeft aan de vereffenaar (periodiek) voorschotten op zijn loon toe te kennen. Betaling van voorschotten op het loon van de vereffenaar kan nodig zijn als de vereffening bewerkelijk en complex is, veel tijd vraagt en lang duurt. Dit sluit aan bij artikel 6.2 van de Recofa-richtlijnen, dat ziet op de voorschotten van het loon van een curator in een faillissement. Een voorschot op loon is alleen mogelijk als de

boedel dit toelaat. Essentieel bij deze beoordeling is een verslaglegging als bedoeld in artikel 73a van de Faillissementswet (Fw). Volgens het hof leidt redelijke wetstoeppassing ertoe dat de vereffeningkosten met inbegrip van loon moeten worden voldaan vóór de overige schulden van de nalatenschap (art. 4:7 lid 1 BW), met uitzondering van de kosten van lijkbezorging en de andere wettelijke voorrangregels.

Bedrijfsoverdracht met meerwaardeclausule; omvang legitieme portie

• *Rb. Noord-Nederland 26 augustus 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:4128*

A en B zijn gehuwd in gemeenschap van goederen. A heeft vóór zijn overlijden een veeteeltbedrijf overgedragen aan kind Y. Bij de overdracht is de volgende meerwaardeclausule overeengekomen: Y is verplicht bij vervreemding van (een deel van) het veeteeltbedrijf binnen tien jaar de meerwaarde uit te keren aan A en B of hun rechtsverkrijgers. Y draagt het veeteeltbedrijf binnen tien jaar over. Na het overlijden van A en B leidt deze overdracht tot een geschil tussen de kinderen X en Y.

Na het overlijden van A en B vordert X op grond van de meerwaardeclausule een bedrag van Y. Volgens de rechtbank is X niet-ontvankelijk, omdat de meerwaardeclausule leidt tot één vorderingsrecht op Y waarin de erfgenamen van A en B gezamenlijk gerechtigd zijn. X kan als deelgenoot in deze gemeenschappelijke vordering niet voor zichzelf een rechterlijke uitspraak verlangen (HR 5 maart 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZC2868). Bovendien kan X geen vordering instellen ten behoeve van de gemeenschap, omdat artikel 3:171 BW alleen ziet op vorderingen tegen derden en niet tegen een andere deelgenoot (HR 8 september 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA7043).

B heeft in haar testament bepaald dat X erfgenaam is ter grootte van zijn legitieme portie. X stelt dat B aan Y een gift heeft gedaan, doordat zij heeft afgezien van het recht tot verdeling uit hoofde van de meerwaardeclausule. Deze gift moet volgens X in aanmerking worden genomen bij de berekening van zijn legitieme portie (art. 4:65 lid 1 BW). De rechtbank oordeelt dat geen sprake is van een gift. Weliswaar kan ook een niet-handelen onder omstandigheden leiden tot een bevoordeling uit vrijgevigheid, maar X heeft de beoogde vrijgevigheid van B niet, althans onvoldoende met feiten en omstandigheden onderbouwd. Dat B op de hoogte was van de overdracht acht de rechtbank onvoldoende. Bovendien heeft B geen afstand gedaan van een (eventueel) vorderingsrecht en rust op haar als schuldeiser niet de verplichting om de vordering op te eisen.

Ten slotte stelt X dat het veeteeltbedrijf tegen een te lage waarde is overgedragen aan Y en dat hierin een gift ligt besloten. Deze gift moet voor de helft worden toegerekend aan de nalatenschap van B. De rechtbank oordeelt dat gezien de omstandigheden geen sprake is van een gift als de overdracht heeft plaatsgevonden tegen de agrarische waarde. Dit volgt uit het feit dat het gaat om de overdracht van een in familieverband uitgeoefend veeteeltbedrijf door A en Y. Bovendien voorziet de

maatschapsakte in een eventuele bedrijfsoverdracht aan Y, is het advies van een deskundige bij de bedrijfsoverdracht ingewonnen en is een gebruikelijke meerwaarde-clausule opgenomen.

Omvang nalatenschap; uitvaartkosten

• *Rb. Rotterdam 26 augustus 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6303*

In geschil is de omvang van de nalatenschap van erflaatster. Erflaatster laat haar vier kinderen als erfgenaam achter, onder wie kind X. De andere kinderen stellen dat X wanprestatie heeft gepleegd bij het gevoerde beheer over de financiën van erflaatster, als gevolg waarvan de nalatenschap nihil is. Volgens de rechtbank komt zowel wanprestatie als onrechtmatig handelen door X bij het beheer van de financiën van erflaatster niet vast te staan.

De erfgenamen hebben de nalatenschap zuiver aanvaard. Nu de nalatenschap ontoereikend is om de kosten van de uitvaart te voldoen, moeten de erfgenamen het tekort aanvullen uit hun eigen vermogen. De uitkering die X heeft ontvangen uit hoofde van een begrafenispolis komt volgens de rechtbank niet in mindering op de kosten van de uitvaart. Omdat X altijd de premies van de polis uit zijn eigen vermogen heeft voldaan, valt de uitkering van de begrafenispolis niet in de nalatenschap maar in het eigen vermogen van X.

Opheffing vereffening, vaststelling vereffeningskosten en griffiekosten ten laste van de Staat

• *Rb. Midden-Nederland 27 augustus 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:6409*

De erfgenamen verzoeken de kantonrechter om opheffing van de vereffening, het vaststellen van de vereffeningskosten en de griffierechten ten laste van de Staat te doen komen. De nalatenschap is negatief. Met het saldo van de baten is – met inachtneming van de rangorde van schuldeisers – een deel van de schulden voldaan. Er resteert geen geld om verdere betalingen te doen.

Volgens de kantonrechter is er voldoende reden tot de opheffing van de vereffening ex artikel 4:209 lid 1 BW. Daarnaast oordeelt de kantonrechter dat de griffierechten die aan het indienen van dit verzoekschrift zijn verbonden, ten laste van de Staat komen. Dit volgt uit de overeenkomsten tussen de regeling van de kosteloze behandeling van een faillissement (art. 16 Fw) en de regeling van de kosteloze vereffening van een nalatenschap (art. 4:209 BW).

Het verzoek tot het vaststellen van de vereffeningskosten wordt deels toegewezen. De kosten die de notaris heeft gemaakt met het maken van een eerste opzet van de brieven, het maken van de volmachten in verband met de beneficiaire aanvaarding en het toezenden van deze volmachten aan de rechtbank zijn volgens de kantonrechter geen vereffeningskosten.

September 2015

Inkorting; private vertegenwoordigingsbevoegdheid executeur

• *Rb. Midden-Nederland 2 september 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:6265*

Erflaatster heeft tot erfgenaam benoemd dochter A, drie stiefkinderen B, C en D en pleegdochter E. Erflaatster heeft tijdens leven aan alle vijf de erfgenamen € 22.500 geschonken. A doet een beroep op haar aanvullende legitieme portie. Haar verkrijging krachtens erfrecht bedraagt € 13.541, terwijl haar legitieme portie € 90.103 bedraagt. Hierop komt in mindering haar verkrijging krachtens erfrecht (€ 13.541) en de schenking (€ 22.500), zodat een legitimaire aanspraak van € 54.062 resteert (art. 4:71 BW).

Vervolgens is de vraag ten laste waarvan de legitimaire aanspraak van A moet worden gedaan. Op grond van artikel 4:87 jo. artikel 4:91 BW worden de makingen en giften aan B, C en D niet ingekort. Niet is voldaan aan de uitzondering dat inkorting wel plaatsvindt als de waarde van de verkrijgingen van de stiefkinderen hoger is dan tweemaal het bedrag dat de legitieme portie van A was geweest als deze stiefkinderen de eigen kinderen van erflaatster waren geweest (art. 4:91 lid 1 BW). Dit betekent dat alleen de making en giften aan E voor inkorting in aanmerking komen.

Eerst komt het erfdeel van E voor inkorting in aanmerking (art. 4:87 lid 2 BW). De rechtbank oordeelt dat A niet-ontvankelijk is ten aanzien van haar vordering tot inkorting van het erfdeel van E, omdat een executeur is benoemd. A moet bij de executeur aankloppen, omdat de executeur privaat bevoegd is om bij de vervulling van zijn taak – waaronder het voldoen van de legitieme portie – E in en buiten rechte te vertegenwoordigen. Deze niet-ontvankelijkheid geldt niet voor de vordering tot inkorting van de giften aan E, omdat A een rechtstreekse vordering tot inkorting heeft op E (art. 4:79 sub b jo. art. 4:89 lid 1 en 4:90 lid 1 BW). De rechtbank wijst deze laatste vordering toe.

Niet opeisen legitieme portie een schenking?

• *Rb. Limburg 3 september 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:8068*

De rechtbank oordeelt dat het niet opeisen van de legitieme portie door X, waardoor haar kinderen een hoger bedrag uit de nalatenschap van erflaatster verkrijgen, niet wordt aangemerkt als een schenking van X aan haar kinderen. Voor een schenking is vereist dat X ten koste van haar vermogen de kinderen verrijkt. Het vermogen van X blijft onveranderd en vermindert niet doordat zij geen aanspraak maakt op haar legitieme portie, dus er is geen sprake van een schenking.

Verstrekken ‘financiële administratie’; afleggen rekening en verantwoording

• *Hof Den Haag 8 september 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:2563*

Erflater overlijdt en laat twee dochters (A c.s.) en zoon B achter als erfgenaam. B is tevens benoemd tot executeur. Omdat alle partijen de nalatenschap beneficiair

hebben aanvaard, is de taak van B als executeur geëindigd ex artikel 4:149 lid 1 sub d BW. De rechtbank heeft – na meerdere tussenvonnissen – B bevolen inzage in en desgewenst afschrift van de gehele financiële administratie aan A c.s. te verstrekken en rekening en verantwoording af te leggen over het door hem gevoerde beheer over de nalatenschap. B vordert vernietiging van dit vonnis.

Het hof oordeelt dat de rechtbank in het bestreden vonnis niet duidelijk heeft aangegeven wat van B wordt verwacht ten aanzien van het verstrekken van de ‘financiële administratie’, omdat de rechtbank in de tussenvonnissen telkens andere begrippen hanteert. Verder merkt het hof op dat A c.s. geen commentaar hebben geleverd op de reeds geleverde stukken. Daar komt volgens het hof nog bij dat A c.s. als vereffenaars deze gegevens ook zelf hadden kunnen opvragen bij de bank en de voormalige boekhouder van erflater.

Over de rekening en verantwoording oordeelt het hof dat B heeft voldaan aan zijn verplichting. Hiertoe overweegt het hof dat B in verband met de beneficiaire aanvaarding slechts een korte periode executeur is geweest, de partijen broer en zusters zijn, de omvang van de nalatenschap beperkt is, A c.s. op de hoogte waren van de inhoud van het testament en dat zij een boedelbeschrijving en bankafschriften hebben ontvangen. Bovendien hadden A c.s. als vereffenaars ook zelf bij de bank en de accountant de gewenste gegevens kunnen opvragen.

Ontvankelijkheid in vordering tot nietigverklaring uiterste wilsbeschikking

• *Rb. Rotterdam 9 september 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:6755*

X vordert onder meer de vernietiging van de uiterste wilsbeschikking wegens wilsonbekwaamheid van erflater en ontslag van A en B als executeur-afwikkelingsbewindvoerders. De rechtbank verklaart X niet-ontvankelijk in haar vorderingen. X heeft ten onrechte de erfgenamen in persoon gedaagd. Omdat het aandeel in de nalatenschap van de erfgenamen onder bewind is gesteld, hadden de executeurs in hun hoedanigheid van testamentair bewindvoerder in rechte moeten worden betrokken. Daarnaast zijn ook A en B in persoon gedaagd in plaats van in hun hoedanigheid van executeur-afwikkelingsbewindvoerder.

Uitleg legaat; artikel 4:49 BW

• *Hof Arnhem-Leeuwarden 22 september 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:7099*

Erflater heeft zijn twee neven A c.s. benoemd tot enig erfgenaam. Aan B is onder meer zijn woning gelegateerd. In geschil is of het legaat van de woning voor de helft is vervallen op grond van artikel 4:49 lid 1 BW. Erflater was namelijk op het moment van testeren weliswaar enig rechthebbende van de woning, maar hij was slechts voor de helft onvoorwaardelijk gerechtigd. Voor de andere helft was hij gerechtigd onder de ontbindende voorwaarde dat A c.s. nog in leven zijn op het tijdstip van zijn overlijden (verkregen krachtens tweetrapsmaking, waarbij A c.s. als verwachters optreden). A c.s.

stellen dat door het overlijden van erflater de ontbindende voorwaarde is vervuld, als gevolg waarvan de helft van de onverdeelde woning niet meer tot zijn nalatenschap behoort.

Het hof oordeelt dat uitleg van de uiterste wil antwoord moet geven op de vraag of de helft van het legaat is vervallen of niet, omdat uit de uiterste wil zelf moet kunnen worden afgeleid dat erflater de beschikking niettemin heeft gewild (art. 4:49 lid 1 BW). Volgens het hof biedt de uiterste wil geen steun voor het standpunt dat erflater beoogde het legaat ook te maken voor de woning in zijn geheel voor het geval dat de woning – door de vervulling van de ontbindende voorwaarde – niet volledig tot zijn nalatenschap zou behoren. Dit betekent dat het legaat van de woning op grond van artikel 4:49 lid 1 BW deels is vervallen.

Wilsbekwaamheid erflater

• *Rb. Den Haag 23 september 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:11176*

Erflater heeft 14 juli 2008 een uiterste wil opgemaakt. De kinderen uit zijn eerste huwelijk (A c.s.) stellen onder meer dat de uiterste wil nietig is, omdat erflater de uiterste wil heeft gemaakt onder invloed van een geestelijke stoornis (art. 3:34 lid 2 BW).

De rechtbank oordeelt dat erflater niet wilsonbekwaam was. De fysieke beperkingen (afwezig zijn en nauwelijks kunnen praten) als gevolg van zijn ziektes en – mogelijk – medicijngebruik brengen niet zonder meer met zich dat erflater ook wilsonbekwaam is. De rechtbank acht hierbij van belang dat de uiterste wil is verleden ten overstaan van een notaris, die heeft geoordeeld dat erflater voldoende wilsbekwaam was. Bovendien heeft erflater al in februari 2008 het besluit genomen zijn uiterste wil te wijzigen en is toen de inhoud van de uiterste wil al bepaald, terwijl uit de verklaringen van A c.s. volgt dat de fysieke toestand pas korte tijd voor het testeren (14 juli 2008) was verslechterd. Ten slotte geeft ook de inhoud van de uiterste wil geen aanleiding wilsonbekwaamheid aan te nemen. Erflater heeft tijdens leven verklaard zijn kinderen goed verzorgd achter te willen laten. In de uiterste wil is niet van de wettelijke verdeling afgeweken, zodat hieraan is voldaan. Dat de wilsrechten (art. 4:19–22 BW) zijn uitgesloten, doet daaraan niet af, omdat dit overeenkomt met de wens van erflater dat zijn bezittingen bij elkaar zouden blijven.

Verdeling nalatenschap; overgeslagen goed

• *Rb. Midden-Nederland 23 september 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:6791*

Deze uitspraak ziet op een geschil tussen de twee broers A en B of een collectie affiches wel of niet tot de nalatenschap van hun vader behoort en of daarvan nog verdeling kan worden gevorderd. B heeft de affiches al jaren onder zich en stelt dat erflater deze affiches heeft geschonken. De rechtbank leidt uit een brief van erflater af dat erflater deze affiches niet aan B heeft geschonken en evenmin volgt uit deze brief dat erflater de affiches als waardeloos beschouwde, waardoor B de eigendom zou hebben verkregen ex artikel 5:4 BW. Ook het

beroep van B op het feit dat erflater afstand heeft gedaan van de affiches (art. 5:18 BW), dat natrekking heeft plaatsgevonden wegens oneigenlijke vermenging met de lijsten en dat verkrijgende verjaring (art. 3:99 BW) heeft plaatsgevonden, wijst de rechtbank af. Volgens de rechtbank zijn de affiches eigendom van erflater gebleven en maken dus onderdeel uit van de nalatenschap.

Op grond van artikel 3:179 lid 2 BW kan A een nadere verdeling van de nalatenschap vorderen, omdat bij de verdeling één of meer goederen zijn overgeslagen. Een vordering ex artikel 3:179 lid 2 BW is niet aan verjaring onderhevig (HR 27 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:762). Voor de vraag of een overgeslagen goed als nog kan worden verdeeld, is niet relevant of het goed opzettelijk of onbewust is overgeslagen. Het beroep op de redelijkheid en billijkheid treft geen doel. Ten slotte is ook geen sprake van rechtsverwerking door de eerder gevoerde procedures, omdat deze procedures zijn geroyeerd. Dit brengt mee dat enkel de verdeling van de nalatenschap is afgerond voor zover op dat moment bekend. Dit betekent dat een vordering tot nadere verdeling voor toewijzing vatbaar is. (De beslissing wordt thans aangehouden, omdat de zwager als derde erfgenaam in de procedure moet worden betrokken.)

Wilsbekwaamheid erflater

• *Rb. Zeeland-West-Brabant 23 september 2015, ECLI:NL:RBZWB:2015:6246*

De rechtbank maakt uit het aangevoerde bewijs op dat erflater in de laatste jaren voor zijn overlijden enigszins symptomen van ouderdomsdementie vertoonde. Dit leidt echter niet zonder meer tot de conclusie dat erflater bij het opmaken van zijn testament niet wilsbekwaam was. De rechtbank betreurt het dat de notaris niet als getuige naar voren is gebracht, omdat verhoor van de notaris meer duidelijkheid zou kunnen verschaffen. Nu moet de rechtbank het doen met het aangevoerde bewijs. Doorslaggevend acht de rechtbank de (schriftelijke en daarna telefonisch herhaalde) uitlating van de notaris dat zij geen reden zag om het Stappenplan Beoordeling Wilsbekwaamheid te volgen, omdat erflater voldoende in staat was om zijn wil te verklaren.

Oktober 2015

Erfrechtspauliana

• *Hof Arnhem-Leeuwarden 1 oktober 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:7355*

A heeft de nalatenschap van zijn moeder verworpen. X (een schuldeiser van A) heeft een verzoek ex artikel 4:205 BW ingediend, omdat X meent dat hij is benadeeld door de verwerping van A. Het hof overweegt eerst dat voldoende vaststaat dat X een vordering op A heeft. Vervolgens is de vraag of X door de verwerping van A klaarblijkelijk is benadeeld. Van klaarblijkelijke benadeling is sprake als X zijn vordering niet (geheel) op A kan verhalen en aan A een aandeel in het overschot van de nalatenschap zou zijn toegekomen, indien A niet had verworpen. Vaststaat dat A onvoldoende verhaal biedt voor de vordering van X. De nalatenschap had op de sterfdatum van erflater een positief saldo en vol-

gens het hof is onvoldoende gesteld of gebleken dat de waarde van de woning dusdanig veel lager is dan de WOZ-waarde of dat de vereffeningkosten zo hoog zijn dat de nalatenschap negatief uitvalt. Hieruit volgt dat aan A een aandeel in het overschot zou zijn toegekomen als hij de nalatenschap niet had verworpen. De wet eist niet dat de benadeling klaarblijkelijk bestond op het moment van verwerping en als de wet deze eis wel stelt, is volgens het hof daaraan voldaan. Het verzoek wordt toegewezen en het hof benoemt een vereffenaar.

Bevoegdheid executeur tegeldemaking goederen ex artikel 4:147 BW

• *Hof Arnhem-Leeuwarden 6 oktober 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:7486*

Executeur A heeft in weerwil van de erfgenamen het landgoed dat tot de nalatenschap behoort, verkocht aan X. Het hof buigt zich over de vraag of A de erfgenamen heeft gebonden aan de koopovereenkomst.

Het hof stelt voorop dat A op grond van artikel 4:145 BW bevoegd is de goederen uit de nalatenschap te beheeren en de schulden te voldoen. Bij de vervulling van haar taak vertegenwoordigt A de erfgenamen. A is bevoegd goederen van de nalatenschap te gelde te maken, maar alleen voor zover dit nodig is om de schulden uit de nalatenschap te voldoen (art. 4:147 BW). Volgens het hof ontbrak de noodzaak om het landgoed te gelde te maken, omdat de erfgenamen hadden afgezien van de opeising van hun vordering op erflater ex artikel 4:13 BW. Ook voor de voldoening van de andere schulden als bedoeld in artikel 4:7 BW was tegeldemaking niet nodig.

Omdat het voor een derde moeilijk te beoordelen is of de executeur bevoegd is tot de tegeldemaking van goederen van de nalatenschap, is het voldoende dat de derde redelijkerwijs mag aannemen dat de tegeldemaking voor de voldoening van de schulden van de nalatenschap noodzakelijk is. In dit geval is X afgegaan op het advies van de notaris, die op de hoogte was van zowel de wens van de erfgenamen om het landgoed binnen de familie te houden als het feit dat zij hadden afgezien van de opeising van hun vordering op erflater. Deze kennis van de notaris is volgens het hof aan X toe te rekenen. Voor zover de notaris niet wordt geacht mede ten behoeve van X te zijn opgetreden, bestond er – mede gelet op de inhoud van het koopcontract – aanleiding voor X een nader onderzoek in te stellen naar de bevoegdheid van A. De bovenstaande overwegingen leiden ertoe dat X redelijkerwijs niet mocht aannemen dat de tegeldemaking van het landgoed nodig was en dat A bevoegd was tot het sluiten van de koopovereenkomst.

Afwikkeling nalatenschap

• *Rb. Den Haag 14 oktober 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:11889*

Na het overlijden van hun ouders is tussen de broers A en B een omvangrijk erfrechtelijk geschil ontstaan, waarvan de belangrijkste onderwerpen hier aan bod komen. Vader overlijdt eerst en heeft een OBV in zijn

testament opgenomen. Moeder heeft A benoemd tot enig erfgenaam en executeur.

De rechtbank buigt zich eerst over de omvang van het erfdeel van B in de nalatenschap van vader. B had schulden bij zijn ouders. Volgens de rechtbank kwalificeren drie schulden als verbintenissen tot nakoming na onbepaalde tijd. Deze vorderingen verjaren vijf jaar na de opeising daarvan. Omdat de ouders deze vorderingen niet hebben opgeëist, verjaren deze twintig jaar na de dag dat opeising op zijn vroegst mogelijk was (art. 3:307 lid 2 BW). Op grond hiervan is volgens de rechtbank een deel van de vorderingen verjaard.

Vervolgens buigt de rechtbank zich over de schenkingen van vader aan B. B is niet verplicht de schenkingen van vader in diens nalatenschap in te brengen, omdat vader de schenkingen bij testament heeft vrijgesteld van inbrengplicht (oud recht). Voor de omvang van de nalatenschap van moeder houdt de rechtbank geen rekening met de schenkingen, omdat deze door vader zijn gedaan. Dat vader en moeder in gemeenschap van goederen waren gehuwd en dat de schenkingen uiteindelijk ten laste van hen beiden zijn gekomen, doet daaraan niets af, omdat uit de parlementaire geschiedenis volgt dat de schenkingen in het geheel moeten worden toegerekend aan degene die partij was bij de schenking.

Voor het vaststellen van de legitieme portie van B in de nalatenschap van moeder gaat de rechtbank in op de schulden en schenkingen van moeder. Voor de berekening van de legitieme portie komen in aanmerking de niet-verjaarde schulden van B aan zijn ouders en de door moeder betaalde successierechten over de erfdelen van A en B in de nalatenschap van vader. De rechtbank oordeelt dat niet ten laste van de legitimaire massa komen: de advocaatkosten van A, omdat deze niet zien op een algemeen belang waarvoor redelijke kosten van boedelafwikkeling moeten worden gemaakt, de kosten van de notarisklerk, omdat A deze eerder en beter onderbouwd had moeten indienen, en de kosten van executele, omdat deze laatste kosten volgens de rechtbank niet aftrekbaar zijn bij de berekening van de legitieme portie.